

Vårt Falun

PROJEKT
MOT ÖVER-
SVÄMNINGAR

Är du redo
för en kris?

*Landsbyggs-
program på gång*

Alla

TEMA: TRAFIK

**trafikanter
räknas**

*Evenemang
okt–nov*

/I detta nummer

Foto: Kerstin Lundin

Tema: Trafik. Sid 10–13

Foto: Magnus Ståhlberg

Min vardag: Hanne Stenback. Sid 6

Foto: Anders Norin

Slut på översvämningar. Sid 4

Foto: Magnus Ståhlberg

Hem till Herrhagsgården. Sid 14

Foto: Lellah Thuresson

Viktig samhällsorientering. Sid 8

Foto: Emma Wikblom/Scandinav

Är du rustad för kris? Sid 16

Lyckad start för kontaktcenter

I början av juni öppnade kommunen ett kontaktcenter i Egnellska huset med sikte på att kunna ge Faluborna en bättre och snabbare service. – Vi har fortfarande saker att utveckla, men jag måste ändå säga att det har gått väldigt bra under de månader vi har varit igång, säger Johanna Ax, kontaktcenterchef.

TEXT OCH FOTO: ANDERS NORIN

Johanna Ax

■ **KONTAKTCENTER/** För Falubornas del innebär ett kontaktcenter att det ska bli enklare att ta kontakt med kommunen, då man alltid vänder sig till samma ställe, alltid får svar och inte

Falu kommuns kontaktcenter har varit igång sedan i början på juni.

behöver hålla reda på telefontider eller vem i organisationen som gör vad. Till att börja med kommer centret att svara på frågor som handlar om bygga, bo, miljö och trafik.

Frågor som alla sorterar under miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen.

Efterhand utvecklas samarbetet med förvaltningen än mer.

– Det gäller att hela tiden utveckla rutiner och se till att öka på kompetensen för att kunna ge bra och rätta svar, säger Johanna Ax.

Hur många ärenden hanterar ni?

– I genomsnitt blir det ungefär 50 ärenden per dag. De flesta som kontaktar oss ringer eller mejlar.

Vad blir nästa steg?

– Att förbättra samarbetet med miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen ytterligare. Dessutom startar förberedelserna med att få in kultur- och fritidsförvaltningen i kontaktcentret. Det är den förvaltning som står näst på tur.

När kommer det att ske?

– Vi får se, men under vintern någon gång. ■

Storregionfrågan på remiss

Hur ska Sveriges **regionala indelning** se ut? Det är en fråga som diskuterats i många år och som regeringen nu utreder. Målet är att skapa en mer effektiv offentlig sektor där skattebetalarna får mer för pengarna. I somras kom utredarnas förslag som innebär att Sveriges 21 län ombildas till sex jämnstarka regioner.

TEXT: Kerstin Lundin

■ **POLITIK/** Förslaget om ny regionindelning är ett så kallat delbetänkande. Det är ute på remiss fram till mitten av oktober. I vår ska det slutliga förslaget läggas fram och i sommar väntas riksdag och regering fatta ett beslut.

Start 2019

Dalarna föreslås ingå i Region Svealand och Svealands län tillsammans med Gävleborg, Uppsala län, Västmanland, Södermanland och Örebro län. Utgångspunkten är att län och landsting ska ha samma indelning.

Storregionen kommer bland annat att ansvara för hälso- och sjukvård, regional hållbar utveckling, folkhälsa, folktandvård, kollektivtrafik, kultur och bildning, tillväxt och forskning.

Enligt förslaget ska den nya regionindelningen för Dalarnas del gälla från 1 januari 2019.

Blir Region Svealand verklighet kommer dalfolket att tillhöra en region med 64 kommuner och 1,7 miljoner invånare – att jämföra med Dalarnas län som består av 15 kommuner och cirka 277 000 invånare.

Oklart hur Falun påverkas

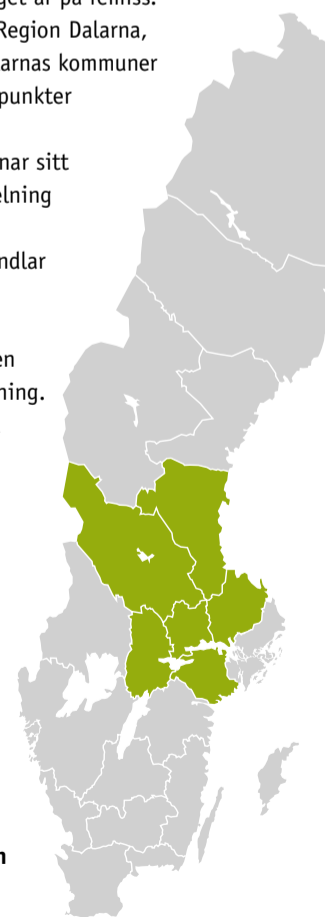
Flera organisationer kommer att vara berörda av nyordningen, däribland Landstinget Dalarna, Region Dalarna och Länsstyrelsen Dalarna, men även Dalarnas femton kommuner.

Hur Falu kommun och Faluborna kommer att påverkas av bildandet av Region Svealand går i nuläget inte att säga.

– Vårt kommunala uppdrag har vi kvar, men våra förutsättningar kommer att ändras i och med att spelplanen ritas om, säger Susanne Norberg (S), kommunstyrelsens ordförande. ■

/Tidplan, regionbildning

- **Juni–oktober 2016:** Förslaget är på remiss. Det innebär att exempelvis Region Dalarna, Landstinget Dalarna och Dalarnas kommuner har möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.
- **Mars 2017:** Regeringen lämnar sitt förslag om Sveriges länsindelning till riksdagen.
- **Juni 2017:** Riksdagen behandlar förslaget om Sveriges länsindelning inför beslut.
- **Sommaren 2017:** Regeringen beslutar om landstingsindelning.
- **September 2018:** Allmänna val till kommunfullmäktige, regionfullmäktige (istället för landstingsfullmäktige) och till riksdagen.
- **Januari 2019:** Nya regionerna träder ikraft.

Mer information:

Statens offentliga utredningar
sou.gov.se/indelningskommitten
Landstinget Dalarna
ltdalarna.se/regionbildning

Svärdsjövattendraget drabbades hårt av översvämningar åren 1981, 1985 och 2000. Höga flöden och vattennivåer orsakade stora skador på mark och fastigheter. Nu görs en rad olika åtgärder för att minska översvämningar och skador i vattendraget, från Övertänger till utloppet i Runn vid Korsnäs kraftstation.

TEXT OXH FOTO: ANDERS NORIN

PROJEKTET ÄNTLIGEN I GÅNG:

Översvämningar ska förhindras

■ **MILJÖ/** Det är ett stort och omfattande projekt som har dragits igång, där många olika parter är involverade.

Fem–sex år kommer det att ta innan projektet är helt genomfört.

Mer än 100 markägare och andra personer kommer också på olika sätt att bli berörda av projektets genomförande.

– I det här fallet är verkligen kommunen med och gör skillnad. Arbetet vi nu har dragit igång kommer att betyda mycket för många. På det här sättet förhindrar vi framtida översvämningar och svåra skador. Vi motverkar också samtidigt skadligt låga vattennivåer, säger Jan-Åke Holmdahl, kommunens vattensamordnare och projektledare.

Piparån först ut

Begynnelsen till projektet var översvämningarna år 2000, då den dåvarande politiska ledningen beslutade att åtgärder skulle vidtas för att förhindra framtida skador till följd av höga flöden och nivåer.

Själva projektet startade sedan på allvar 2005, och efter en massa pappersarbeten kring utredningar, tillståndprocesser, bygglov med mera kunde arbetet dra igång i juni i år.

– Processen har varit lång, men nu är vi

äntligen i gång. För egen del måste jag säga att det känns skönt att äntligen få se fysiska resultat av arbetet, säger Jan-Åke Holmdahl.

Det första delområdet i projektet berör Piparån och Pipardammen, där en mängd synbara saker redan har gjorts – och mer kommer.

– I juni startade vi upp arbetet i Piparån med att riva sex mindre byggnader invid dammen och avverka skog i åns nedre del. Sedan har också schaktning och bortforsling av massor från Piparåns nedre del utförts. Nästa steg är att bygga om Pipardammen och brobanan, vilket kommer att ske under våren 2017.

Uppförande av fångdamm och nödvändiga schaktningar kommer att göras som förberedelse inför det arbetet. Vi kommer också att påbörja schaktning längs Piparåns övre del senare i höst, säger Jan-Åke Holmdahl.

Under det fortsatta arbetet kommer kommunen att låta grumlingskyddet vid Ålhustjärnens inlopp att sitta kvar.

– Som läget är på vissa ställen utefter Svärdsjövattendraget i dag, har olika typer av skador uppkommit vid en vattenföring på 20–40 kubikmeter i sekunden. Det är framförallt de "flaskhalsarna" som vi nu ska ta bort, säger Jan-Åke Holmdahl och fortsätter:

– I Tängerströmmen ska kapaciteten ökas

Jan-Åke Holmdahl, kommunens vattensamordnare och projektledare, står vid Pipardammen, där ett antal fastigheter vid strandkanten togs bort tidigare i somras. Nu ska dammen byggas om, vilket också kräver en hel del schaktningsarbeten. Ny brobana över dammen ska det också bli.

Såg här såg det ut i å-fåran nedanför dammen, innan arbetet med att röja skog och schakta bort massor inleddes.

"På det här sättet förhindrar vi framtida översvämningar och svåra skador."

Jan-Åke Holmdahl, kommunens vattensamordnare och projektledare.

från dagens 20–22 kubikmeter till 80–90 kubikmeter. I Piparån ska vi också upp till 80 kubikmeter.

Totalkostnaden för hela projektet är beräknat till cirka 100 miljoner kronor.

Men det är inte bara Falu kommun som kommer att stå för kostnaderna, utan även staten kommer att ta en stor del av kakan, liksom andra aktörer som har verksamheter i vattendraget i form av kraftverk och dammar.

– Det är ju en hel del dammar och kraftverk som ska byggas om. Projektet mest omfattande

Så här ser det ut i ån efter genomförda arbeten.

del rör ombyggnationerna av dammarna som håller Hosjön, samt åtgärder för ökad inloppskanal och nytt kraftverk i Korsnäs, säger Jan-Åke Holmdahl.

Men dit är det en bit kvar. Under 2017 kommer andra åtgärder att vidtas.

Bland annat ska schaktningsarbeten göras vid Ålhustjärnens utlopp, Hedens by ska vallas in och överströmningskanaler i Klockarnäs ska åtgärdas.

– Upphandlingen är genomförd och kostnaden för den andra etappen ligger på 8–9 miljoner kronor, slutar Jan-Åke Holmdahl. ■

Följ simhallsprojektet

Hur badar du om 20 år? Äntligen är det dags att bygga om, bygga till eller bygga ut vår älskade simhall. Eller kanske bygga en helt ny?

1968 drog den här processen igång senast, och under 1972 stod den nuvarande simhallen klar. Nu är det dags igen. Under hösten 2016 vill vi att alla ska prata simhall, högt och lågt.

Dialogträffar

Under hösten bjuder vi in till träffar med olika teman. Alla intresserade är välkomna att delta.

- **10 oktober:** Så bygger Falun simhall
- **24 oktober:** Nulägesanalys
- **9 november:** Folkhälsohallen och framtid
- **23 november:** Idrott och föreningar

Anmäl dig till träffarna på falun.se/simhallsprojektet

Organisation

Simhallen kommer att byggas och ägas av Lufab. Projektorganisationen för byggnationen kommer att ledas av Lufab. Kultur- och fritidsnämnden är beställare av de funktioner i simhallen som ska finansieras med skattemedel. Lufab kan komma att hitta andra beställare/hyresgäster för andra funktioner som kan finansieras på kommersiella grunder.

/Tidplan

- **Hösten 2016:** Möten för alla intressenter. Dialog på alla planeringar, när och hur.
- **Januari 2017:** Inriktningsbeslut i kultur- och fritidsnämnden.
- **Juni 2017:** Beslut i kommunfullmäktige. Så kommer simhallen att se ut de kommande 40 åren.

KOMMUNENS UTMÄRKELSER

Vem vill du belöna?

Vet du någon som gjort goda insatser för miljön, tillgängligheten, kulturen eller mångfalden i Falun? Skicka ditt förslag på pristagare senast 1 oktober.

Priserna delas ut till en eller flera personer, föreningar, företag eller organisationer som är bosatta eller verksamma i Falu kommun.

■ Miljöpriset

Miljöpriset uppmärksammar goda insatser som bidragit till en långsiktigt hållbar utveckling.

Skicka förslag på pristagare med motivering till Falu kommun, Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, 791 83 Falun eller samhallsbyggnad@falun.se, skriv "Miljöpriset" i ämnesraden.

■ Tillgänglighetspriset

Tillgänglighetspriset uppmärksammar goda insatser som bidragit till att förbättra livsvillkoren och tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Skicka förslag på pristagare med motivering till Falu kommun, Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, 791 83 Falun eller samhallsbyggnad@falun.se, skriv "Tillgänglighetspriset" i ämnesraden.

■ Kulturutmärkelserna

För kulturutmärkelserna definieras kultur i första hand som scenkonst (musik, teater, dans) bild (konst, film, foto), kulturarv och litteratur:

- **Kulturstipendiet:** för att lyfta fram ung kultur ges till unga "kulturarbetare", i första hand mellan 16 och 30 år.
- **Barn- och ungdomskulturpriset:** ges för verksamheter och insatser utöver det vanliga inom barn- och ungdomskulturområdet.
- **Kulturpriset:** ges för förtjänstfulla insatser inom kulturområdet.

För alla de olika kulturutmärkelserna, skicka förslag på pristagare med motivering till Falu kommun, Kultur- och fritidsförvaltningen, 791 83, Falun eller kultur@falun.se (skriv namnet på priset i ämnesraden).

■ Mångfaldsstipendium

Mångfaldsstipendiet uppmärksammar ett förtjänstfullt arbete till förmån för ett Falun präglad av mångfald och integration. Stipendiet delas ut av arbetsmarknads-, integrations- och kompetensförvaltningen i samarbete med Falu kommuns integrationsråd.

Skicka förslag på pristagare med motivering till Falu kommun, arbetsmarknads-, integrations- och kompetensförvaltningen, 791 83, Falun eller aik@falun.se (skriv "Mångfaldsstipendium" i ämnesraden).

Sista dag att nominera är **1 oktober 2016**.

/Min vardag: Hanne Stenback, landsbygdsutvecklare

■ VAKTMÄSTARE, BIBLIOTEKARIER, PEDAGOGER, POLITIKER, SJUKSKÖTERS KOR, INGENJÖRER, SOCIALSEKRETERARE, EKONOMER OCH MÅNGA FLER – I ORGANISATIONEN FALU KOMMUN ARBETAR NÄRA 5 000 PERSONER. I DEN HÄR SERIEN MÖTER DU NÅGRA AV DEM.

Hon lyfter landsbygdsfrågorna

Över en tredjedel av kommunens invånare bor på landet. Många har idéer om att utveckla hembygden och då är det **Hanne Stenback** de tar kontakt med. Hon är landsbygdsutvecklare och ger människor i föreningar och företag på landsbygden stöd att förverkliga sina idéer. – Jag träffar så mycket intressant folk och i mitt uppdrag ingår bland annat att synliggöra och lyfta deras frågor.

TEXT: Agneta Barle. FOTO: Magnus Stålberg

■ **MIN VARDAG/** Hanne Stenbacks dröm gick i uppfyllelse nästan för tidigt enligt henne själv. Bara något halvår efter att hon tagit sin examen blev jobbet som landsbygdsutvecklare i Falu kommun ledigt. Det var många som sökte, men hon fick det!

– Jag trodde att jag skulle ha hunnit skaffa mig lite mer praktik, men nu blev det såhär och det känns jättebra.

Människor i stället för djur

Intresset för landsbygdsfrågor hade hon med sig hemifrån. Från början var Hanne Stenback inriktad på att bli något inom jordbruk. Hon sökte agronomlinjen på SLU i Uppsala och valde rätt snart att inrikta sig på landsbygdsutveckling. Det handlar mycket om organisation och om att ta vara på människors engagemang, hur man kan ta in olika perspektiv och hjälpa dem att driva olika utvecklingsfrågor.

– Jag ville ha med människor att göra och jag gillar att organisera och driva saker framåt.

En kort period var Hanne på Jordbruksverket i Jönköping, men det var inte riktigt hennes grej. Hon längtade hem till Falun, något som hon själv blev förvånad över.

– Nu har min kille också flyttat hit efter studier i Lund så vi letar en större bostad.

"JAG SER TILL ATT SAMMANFÖRA RÄTT PERSONER MED VARANDRA, JAG LYFTER FRÅGOR OCH LOBBAR FÖR DEM."

Helst på landet, men vi får ta en sak i taget. Han är smålänning och gillar att jaga, så jag tror han kommer att trivas här.

Nytt landsbygdsprogram

– Som landsbygdsutvecklare hör jag till näringslivskontoret. Det finns ju både små och stora företag på landet, och det är viktigt att vi erbjuder dem samma service som företagen i Falun får.

Hannes företrädare är kvar på 30 procent, så hon har kunnat luta sig lite mot henne. Just nu ligger man i startgroparna för att ta fram ett nytt landsbygdsprogram och det ska också göras en fördjupad översiktsplan för landsbygden under hösten. Projektledare för det arbetet är en planarkitekt som Hanne samarbetar mycket med.

Hanne gillar att vara ute och träffa folk i

Hanne Stenbeck

Född: 1989 i Danderyd, uppvuxen i Falun

Bor: I Herrhagen
Intressen: Tränar mycket, löpning, orientering, gym. Är ute i skogen, umgås med familj och vänner.

Vart åker du helst på semester: Till fjällen, oavsett årstid. Mormor och morfar har stuga i Trysil, så där är vi ofta.

Oanad talang: Kan handmjölka en ko och ta hand om en lagård. Dessutom kan jag flå en knipa!

föreningar och företag och hjälpa dem att förverkliga olika idéer. Hur de kan skapa projekt och hitta medel för det. Bland annat har kommunen avsatt en miljon varje år för utvecklingsprojekt, som intresseföreningarna på landsbygden kan söka. De sitter också med i kommunens landsbygdsråd som träffas fem gånger om året. Här ingår även de politiska partierna plus några tjänstemän och Hanne är sammankallande.

– Jag ser till att sammanföra rätt personer med varandra, jag lyfter frågor och lobbbar för dem.

Synliggör landsbygden

Hon brinner för en levande landsbygd men tycker ibland att hon får stå på barrkaderna och ropa: "Glöm inte landsbygden!" i många olika sammanhang. Det är en utmaning i sig.

– Jag hoppas att det blir en större förståelse för landsbygdsfrågor och att både politiker och tjänstemän får upp ögonen för dem. Att de tänker: "Vad händer på landsbygden om vi gör såhär?" Det är så lätt att bara tänka tätort hela tiden. Men landsbygden handlar om så mycket mer – skola, barnomsorg, omvårdnad, bibliotek, kollektivtrafik – här kan jag komma med input, bara jag blir inkopplad.

Kommunens landsbygdsutvecklare Hanne Stenback vid Grycksbos björnpark, en del av Grycksbos kommunutvecklingsprojekt 2015. Björnen är gjord av motorsågsskulptören Torbjörn Lindgren i Siljansnäs.

/Min dag

Jag kommer till kontoret mellan 07.30 och 08.00. Mina dagar är väldigt olika och det trivs jag med. Jag svarar på mejl och sedan kanske jag har ett internt möte. Något jag gör mycket är att kolla på Facebook – alla orter har sin egen grupp, så det är bra att hänga med där och se vad som händer. Just nu är det väldigt mycket möten, särskilt med planarkitekten, om hur vi ska lägga upp arbetet kring det nya landsbygdsprogrammet. Jag försöker vara ute mycket och träffa intresseföreningarna, så då kan det bli ett kvällsmöte också. I så fall åker jag hem tidigt om jag ska iväg på möte på kvällen igen. Jag har i princip bara trevliga möten. En lyx!

De sju intresseföreningarna:

Aspeboda intresseförening, Bjursås sockenråd, Grycksbo byaråd, Envikens intresseförening, Sundborn sockenråd, Svärdsjö intresseförening och Vika intresseförening. Svärdsjö intresseförening samarbetar också med Tofta bygdeförening, Framtid i Lingshed, Lumshedens intresseförening, Vintjärns- samt Svartnäs intresseförening. Bjursås sockenråd samarbetar Sägmyra byaråd.

De kan föra talan vidare både från kommunen ut till dem som bor i respektive socken och de som bor i socknarna kan kontakta intresseföreningarna för att få fram sina åsikter.

Vilka egenskaper ska man ha i ditt jobb?

– Det är bra att vara social, att kunna prata med olika människor och förstå att alla inte tänker likadant. Det är också bra att ha skinn på näsan och kunna ha många bollar i luften. Jag märker nu att min utbildning var konkret och bra. Jag har god nytta av det jag lärde mig på SLU, även om jag inte alltid insåg det då.

Hanne ingår i det regionala serviceprogrammet som länsstyrelsen håller i och är med i ett nationellt nätverk för landsbygdsutvecklare. Flera av hennes studiekompisar möter hon där, de har fått jobb inom sitt område.

– Vi har ett roligt och varierande jobb. Jag trivs med att vara ute i kommunen och träffa så mycket engagerat folk. På sikt vill jag bo på landet på en gård med några djur. Men just nu är det bra att jag bor inne i stan.

– Jag skulle önska att alla tog en stund varje morgon och reflekterade över den urbana normen som råder idag. Varför satsar vi så mycket på stan? Varför frågar vi: "Varför är du kvar här?" om du väljer att vara kvar på en mindre ort? Som om det skulle vara ett misslyckande. Varför tänker vi jämt att man ska till ett större ställe, att det skulle vara bättre och mer utvecklande? Det behöver inte alls vara så. Tvärtom. ■

VAR MED OCH UTVECKLA LANDSBYGDEN

Nu startar arbetet med att utforma ett landsbygdsprogram och i förlängningen en fördjupad översiktsplan för delar av Falu kommuns landsbygd.

Vi behöver din hjälp!

Du är expert på din ort, därför behöver vi dina åsikter. Vi vill att landsbygdsprogrammet ska bygga på vad ni på landsbygden tycker, vad just du är stolt över på din ort och vad du vill utveckla. Välkommen på dialogmöte för att diskutera utvecklingen av landsbygden i Falu kommun. Det blir diskussioner i små grupper kring frågor som rör både nutiden och framtiden. Glöm inte att ta med dig brorsan, morsan, bästa kompis och syrran. Vi bjuder på kaffe och macka och hoppas på intressanta, utvecklande och givande samtal.

Anmälan

Anmäl dig gärna via www.falun.se/landsbygd. Men du är så klart välkommen även om du inte har föranmält dig!

Vad är ett landsbygdsprogram?

Ett landsbygdsprogram beskriver hur kommunen ser på utvecklingen av landsbygden på ett strategiskt och översiktligt sätt.

Vad är en fördjupad översiktsplan?

En fördjupad översiktsplan beskriver hur kommunen ser på mark- och vattenanvändningen samt bebyggelseutvecklingen inom ett område.

Välkommen till:

- **Grycksbo**, Bygdegården
22 september kl. 17.30–20.00
- **Vika**, Vikasundet
28 september kl. 17.30–20.00
- **Enviken**, Björkans pensionat (inkl. Tängar, Lamborn, Svabensverk)
3 oktober kl. 17.30–20.00
- **Aspeboda**, Aspeboda Bygdegård
5 oktober kl. 17.30–20.00
- **Svärdsjö**, Hedenborg (inkl. Lingshed, Lumsheden, Toftbyn, Vintjärn, Svartnäs)
19 oktober kl. 17.30–20.00
- **Sundborn**, Folkets Hus Karlsbyheden
26 oktober kl. 17.30–20.00
- **Bjursås**, Proselingsgården, (inkl. Sägmyra)
31 oktober kl. 17.30–20.00

Sanna Fernkvist Melin

Kursen Samhällsorientering (SO) ger nyanlända en bra grund att stå på. För Eyad Ali Bayazeed blev den en dörröppnare. Hans politiska intresse och längtan efter ny kunskap tog honom ända in i Sveriges riksdag. Tack vare **Sanna Fernkvist Melin** och hennes kollegor fick han träffa utrikesminister Margot Wallström (S) och Falupolitikern Roza Güclü Hedin (S).

TEXT: Agneta Barle. FOTO: Scandinav

SAMHÄLLSORIENTERING

– en väg in i det svenska samhället

■ **SAMHÄLLE/** Samhällsorientering (SO) är en lagstadgad kurs som landets kommuner erbjuder alla mellan 20 och 65 år som fått uppehållstillstånd. I Falun är det arbetsmarknads-, kompetens- och integrationskontoret (AIK) som håller i kursen. Sanna Fernkvist Melin på AIK är samhällsinformatör och kursledare. Hon brinner för uppgiften och ser att kursen gör nytta.

Jobb, integration och jämställdhet

– Vi erbjuder 90 timmar, säger hon. Det är mer än de flesta andra kommuner gör. Här har vi särskilt fokus på jobb, integration och jämställdhet. Vi informerar om hur man skapar kontaktnät, hittar sina styrkor och svagheter och annat som behövs för att komma in på arbetsmarknaden. Jämställdhetsarbetet genom-syrar alla ämnen. Det blir många intressanta diskussioner. För att ge förståelse för vilket arbete som ligger bakom våra värderingar ger vi också ett historiskt perspektiv. I höst utökar vi kursen och lägger till ännu ett fokusområde – hälsa.

Eyad Ali Bayazeed råder alla som kommit till Sverige att gå SO-kursen.

– Den är matnyttig, ger en bra summering av hur det är i Sverige och hur man kan bygga upp sitt liv här. Man får veta vilka rättigheter och skyldigheter man har. Mycket är annorlunda från därifrån vi kommer, här finns lagar och förordningar för allt – hur man får tag på en lägenhet, vad man gör när man väl fått en bostad, hur man skaffar sig ett jobb och så vidare. SO ger en god inblick och jag har fått

Sveriges utrikesminister Margot Wallström och Eyad Ali Bayazeed.

"VI VILLE TILL SVERIGE, FÖR DÄR HÅLLER MAN DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA HÖGT. DÄR KUNDE VI BYGGA OSS EN NY FRAMTID ..."

Eyad Bayazeed

mycket praktisk information som är helt nödvändig för ett fortsatt liv i Sverige.

Eyad Bayazeed kommer från Latakia i Syrien, han har en akademisk examen i matematik och datavetenskap och har jobbat på olika företag i Mellanöstern och Sudan. Men kriget gjorde att han måste fly till Istanbul med fru och två små barn. Familjen fick stanna kvar medan han ensam reste i förväg till Sverige.

Samhällsorientering innehåller följande delar:

- Att komma till Sverige
- Att bo i Sverige
- Att försörja sig och utvecklas i Sverige
- Individens rättigheter och skyldigheter
- Att bilda familj och leva med barn i Sverige
- Att påverka i Sverige
- Att vårda sin hälsa i Sverige
- Att åldras i Sverige

Hittills i år har 53 personer slutfört kursen. Ytterligare 120 deltagare går eller planeras gå i höst.

Planen var att de skulle komma efter när han fått permanent uppehållstillstånd.

– Vi ville till Sverige, för där håller man de mänskliga rättigheterna högt. Där kunde vi bygga oss en ny framtid för oss och ge våra barn möjlighet till en god utbildning.

Falun tog emot

Han hamnade i Långshyttan där tiden mest gick åt till att vänta. För att komma vidare skrev han till runt hundra kommuner, skickade med sitt cv och erbjöd sina tjänster. Kanske kunde något exportföretag ha nytta av hans erfarenheter och kontakter i Mellanöstern? Det var bara från Falun han fick positivt svar. Laila Edholm, AIK, skrev att han var välkommen, även om hon trodde att hans meriter bäst passade i en storstad. Men han hade bestämt sig, han ville hit, så när han fått bostad, började han SFI och två månader senare, den 21 december, återförenades familjen i Falun.

På SO träffade han människor från hela

världen. Det blev en överraskning för honom.

– Jag har fått så mycket ny kunskap genom de andra deltagarna. Vissa delar av kursinnehållet kände jag till innan, men mycket var nytt för mig. Att komma till ett nytt land är speciellt. Våra vanor och sedvänjor är totalt olika. I Syrien lever vi mycket nära släkt och vänner. Jag kan sakna den närheten, små spontana besök och samtal vänner emellan. Men de flesta jag möter här är väldigt trevliga. Jag har inget problem alls med klimatet, men arbetsmarknaden är svårare än jag hade trott.

SO anpassas efter deltagarnas språk och lokala förutsättningar. Många föreläsare är externa, ofta används tolk. Sanna Fernkvist Melin säger att den största utmaningen är deltagarnas olika kompetensnivå.

– Alla har rätt till likvärdig information. Vi ger dem en grund att stå på och verktyg att ta sig vidare i livet. Roligast är alla möten och diskussioner. Allt man har tagit för givet ställs på ända. Det är givande för alla inblandade. ■

"VI GER DEM EN GRUND ATT STÅ PÅ OCH VERKTYG ATT TA SIG VIDARE I LIVET."

Sanna Fernkvist Melin

/Mer integration på gång:

■ #hursvårtkandetva

Bakom integrationsinitiativet #hursvårtkandetva står Falu kommun och Företagarna Falun. Här utmanar företagare, politiker och tjänstemän varandra att bjuda in nya Falubor att följa med under en arbetsdag. Läs mer på falun.se, sök på "hur svårt kan det va"

■ Omvänd jobbmässa

Vecka 45, under Faluns företagarevecka, är temat kompetensförsörjning. Här kommer deltagarna i SO att presentera sig på en jobbmässa. Många nyanlända har erfarenhet och utbildning som efterfrågas och behövs inom näringsliv och offentlig sektor i Dalarna.

FALUN KLÄTTRAR I SKOLRANKNING

Falu kommun klättrar rejält uppåt på den skolrankning, som Lärarnas riksförbund presenterade 13 september.

■ **SKOLA/** I totalrankningen kliver kommunen upp från plats 179 ifjol till plats 92 nu – en förbättring med 86 placeringar.

– Det är roligt att vi förbättrat våra resultat och att vi ligger relativt bra inom områden som likvärdighet och elevresultat. Detta är viktiga utvecklingsområden för oss, säger Jonatan Block, barn- och utbildningschef.

– För Falu kommuns del är det glädjande att vi tycks ha förbättrat våra elevers resultat, och att vi har ökat likvärdigheten, som vi arbetar väldigt aktivt med. Det är också skönt att se att vi fortfarande har många behöriga lärare, säger Jessica Wide (S), ordförande i barn- och utbildningsnämnden.

Lärarnas riksförbund jämför i rapporten fem olika områden: Elevresultat, likvärdighet, resurser, löner och behörighet.

I sin slutsats kommer förbundet fram till att det är stora skillnader mellan både landets och länets skolor.

Ser man närmare på själva områdsrankningen, så når Falu kommun sin högsta placering när det gäller likvärdighet: 59.

Däremot hamnar kommunen långt ner när det gäller resursanvändning: 250.

– Det som fortfarande drar ner vår plats i rankningen är ju medelstilletdelningen. Det vi vet i nuläget är att budgeten för 2017 innebär en utökad budget, som jag tror och hoppas kommer att vara positivt kännbar ute i skolorna, både för personal och elever, slutar Jessica Wide.

UNG OCH KREATIV? VÄLKOMMEN TILL SKAPET!

■ **FRITID/** I höst startar Falu kommuns ungdomscoacher eventgruppen Skapet. En grupp för dig som är 13–25 år där du ihop med andra kan genomföra dina idéer, lära dig mer om att genomföra projekt och får chansen att själv skapa det du vill ska hända i Falun. Vad som händer bestämmer du.

Intresserad? Kom till vårt informationsmöte torsdag 29 september kl 17.00 på Kulturhuset tio14.

Nytt om trafiken i Falun

Här är några av de pågående och planerade trafikprojekten i Falu kommun **FOTO:** Kerstin Lundin

■ CYKELVÄGAR PÅ GÅNG

Falu kommun arbetar vidare med cykelplanen som kom 2014. Cykelplanen är både ett åtgärdsprogram och ett planeringsunderlag för kommunens arbete med cykelfrågor.

I planen finns tre utpekade huvudcykelstråk; Slätta-centrum-Källviken, Stennäset-centrum-Hosjö samt Lugnet-centrum-Gamla Berget.

Objekt som har med huvudcykelstråken och objekt vid skolor är prioriterade.

– I år byggs en cykelväg vid Hosjöskolan.

Nästa år ligger fokus på huvudcykelstråken i centrum, närmare bestämt Falugatan, delar av Stigaregatan och Myntgatan. Dessutom byggs det och kommer att byggas nya cykelvägar där vi gör nyexploateringar, bland annat i Lilla Källviken

och Herrhagsskogen, berättar Mathias Westin, miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen.

■ CYKELÖVERFARTER

I höst byggs det hastighetsdämpande passager vid fyra korsningar längs med Promenaden. Under 2017 skyltas och målas passager längs Promenaden och Svärdsjögatan upp till cykelöverfarter. En cykelöverfart är ungefär detsamma

som ett övergångsställe för cyklister.

Även om bilister är skyldiga att stanna är det viktigt att du som cyklist försäkras dig om att bilisten sett dig innan du börjar korsa gatan. Precis som vid övergångsställen gäller ett samspel trafikanter emellan.

■ LÅNECYKLAR VID RESECENTRUM FALUN

I samarbete med Kopparstaden och konceptet Smart fart kan Falu kommun nu erbjuda gratis cykellån vid Receentrum Falun.

Tanken är att det ska vara enkelt att resa hållbart hela vägen. Har du till exempel missat anslutande buss kan du istället låna en cykel.

Du kan låna cykeln i 24 timmar och den ska lämnas tillbaka på samma plats. Vänd dig till

Stationen Café och kiosk som ligger inne i Receentrum Falun.

På sikt ska det finnas låncyklar på fler platser runt om i Falun – på så vis knyts olika stadsdelar ihop.

■ NY GÅNG- OCH CYKELVÄG I HOSJÖ

Under hösten byggs en ny gång- och cykelväg vid Hosjöskolan.

Bygget började i augusti och

beräknas vara klart i november. Gång- och cykelvägen byggs längs Skolvägen och Allén mellan korsningen Skolvägen-Centralvägen och korsningen Allén-Skyttevägen.

Skolvägen kommer att smaltas av och få ett antal timglaspassager. Syftet är att få ner biltrafikens hastighet och på så vis göra det säkrare för skolbarnen att korsa gatan.

Också hämtning och lämning av barn kommer också att bli tydligare och säkrare utanför skolan.

Under byggtiden kommer Skolvägen tidvis att vara avstängd för trafik och då är det inte möjligt att köra ut på Skolvägen från Mjölnavägen eller Åströms väg.

Vi ber om överseende med de störningar som arbetet kan orsaka.

HUR VILL NI ATT TRAFIKEN I FALU KOMMUN SKA UTVECKLAS DE NÄRMASTE ÅREN?

Vårt Falun frågade alla politiska partier i kommunfullmäktige

CENTERPARTIET:

En attraktiv, trivsamt och säker stadsmiljö för fotgängare, bilister och cyklister i alla åldrar. Området kring stora torget fritt från bilar men samtidigt lätt att nå med cykel, buss och bil. Ett centrum utformat med omsorg om oskyddade trafikanter. Cykelplanen ska fullföljas. Men många är beroende av bilen. Bra vägar behövs, även på landsbygden.

Fler centrumnära gratisparkeringar minskar trycket på parkeringarna vid Tisken och Nybrogatan.

Parkeringshusen ska vara inbjudande och lätta att hitta, men vi ser gärna fler p-platser i gatuplanet där det är lämpligt. Strategiskt placerade pendlarparkeringar gör att fler kan ta bussen till jobbet.

När många tar bussen minskar trängseln i trafiken. Kollektivtrafiken ska vara ett förstahandsval på sträckor där många vill resa. Utbyggd flextrafik ett alternativ där inte så många reser och för den som har svårt att ta sig till en vanlig hållplats.

FALUPARTIET:

För en utveckling av trafiksituationen krävs samverkande aktörer där politiken är en. Vi vill se möjligheter att enkelt och snabbt röra sig mellan alla våra kommundelar, samt till och från Borlänge. Vi anser att prioritering måste ligga på transportslag som är nödvändiga för att nå företag, skolor och affärer där miljöhänsyn ska tas men inte till vilket pris som helst. Stadsplaneringen ska visa på långsiktigt tänkande vad gäller transportlogistik.

Förbättringar behövs i parkeringssituationen för att uppnå ett centrum med mindre biltrafik.

Kommunen ska arbeta mer aktivt än i dag för att stödja vägföreningar i dess arbete med landsbygdens behov av trafikförbättringar samt öka ekonomistödet.

LIBERALERNA:

När det gäller kollektivtrafik så anser vi att vid den senaste omläggningen av busstrafik blev det i en del områden allt för få busshållplatser, t ex vid Kvarnberget, centrum och Hosjöstrand. Det blir svårt för främst äldre och funktionshindrade att använda bussen. Hellre något långsammare turer med fler hållplatser än som det nu blev.

Det är bra om det blir enklare och säkrare att cykla och gå i Falun. Vi ser gärna satsningar på cykelvägar för ökad trafiksäkerhet. Cykelvägen till Grycksbo är ett bra exempel som underlättar för oskyddade trafikanter och dessutom är en fin sträcka för rullskidåkare att träna på.

När det gäller bilism så bör vi fortsätta bygga rondeller vid t ex Norra järnvägs gatans respektive Leksandsvägens (293:an) anslutning. Detta för att få ett bättre "flyt" och undvika olyckor. I centrum kan man diskutera samspelet mellan parkeringar och affärer. Fungerar det?

MILJÖPARTIET:

Vi vill ha en stadskärna i Falun där det är tryggt och trivsamt att vara, flanera, handla och umgås. Rörelse till fots och per cykel ska prioriteras starkt, medan utrymmet för bilar i den inre ringen ska begränsas. Arbetet med att skapa en grön och lockande miljö runt ån ska fullföljas. För klimatets skull måste vi verka för goda alternativ till bilen i hela kommunen. En kombination av åtgärder krävs. Sedan 2014 finns en utmärkt cykelplan. Genomförandet bör påskyndas, framförallt så att nätet hänger ihop och korsningar blir säkra.

För kollektivtrafiken vill vi ha snabba stomlinjer med hög turtäthet, matade med "bybussar" med lägre turtäthet samt flextrafik. Inte minst det senare, som är det enda reella alternativet till bilen i våra mer glesbefolkade trakter, vill vi se mycket mera av.

Mjuka linjen bör återinföras, kanske också en eldriven ringlinje med anslutning till infartsparkeringar.

MODERATERNA:

Trafiken till, från och inom Falu kommun är oerhört viktig, inte bara för oss som bor här. Falun måste fortsatt vara en centralort. Alla inom pendelavstånd från Falun ska tycka att Falun är bekvämt, lättillgängligt, har hög service och är lätt att hitta i. Det ger oss Falubor många av våra jobb, och den höga service vi själva vill ha. Utan tillresande och inpendlare försvinner många av våra butiker och restauranger, men även frisörer, tekniska konsulter, revisorer, advokater, arkitekter mm mm. Att vara generösa mot vår omvärld gynnar oss själva!

Vi behöver underlätta för alla trafikslag. Attraktiva infarter, breddad

Korsnäs väg, bättre flöden till och genom centrum (bl a Ö Hamngatan), mer parkeringar och bättre skyltning. Pendlarparkeringar vid bussar på landet och på Lugnet. Fler hållplatser i centrum. Bevarad hastighet på våra vägar. Cykelparkering vid vissa hållplatser i bostadsområden.

SOCIALDEMOKRATERNA:

För oss är det viktigt att tillgodose de olika behov som finns i hela kommunen. En lösning eller ett trafikslag fungerar inte överallt. I stadskärnan vill vi ge gående och cyklister prioritet. Det tillsammans med en trevlig stadsmiljö, enkelhet att hitta till p-platser/p-garage och bussar som stannar vid viktiga målpunkter tror vi skapar en attraktiv stadskärna. Vi vill stimulera de 28.500 invånare som bor inom en radie av 3 km från centrum att gå och cykla mer. Då frigörs fler centrala p-platser. Stadens busslinjer går ofta och bör locka fler.

Behovet av bil kommer att vara fortsatt stort utanför Falun. Med förnyelsebara bilbränslen, bra bussförbindelser, pendlarparkeringar och stråk för cykelpendling kan landsbygden utvecklas hållbart. Väg, tåg- och bussförbindelser till och från kommunen är också viktiga då 6 000 Falubor pendlar ut och lika många kommer hit för att arbeta.

SVERIGEDEMOKRATERNA:

I landsbygdskommuner som vår behövs bilen. Man ska enkelt kunna åka till och hitta parkering i Faluns och våra andra orters centrum. Framtidens bilar ska vara koldioxidneutrala, men inte färre. Vi har gott om plats för såväl bilar, som cyklar och bussar! I innerstaden är lättillgänglighet en nyckelfråga. Faluns handel krymper, trots fördelen framför många större städer med att vi har en klassisk innerstad utan för många bilar. Tyvärr krånglar majoriteten till trafiken med sin nya genomfart som bromsar trafiken och med avstängda gator i centrum. Det här förstör för framtiden. Företag och folk som flyttar hit från storstäder ska känna den positiva skillnaden med enkel trafik! Översyn av busslinjerna behövs. Vi ser som andra partier positivt på fler cykelleder. Samhällen utanför staden behöver få mer fokus. Man ska känna att närmaste centralort är vacker och lätt att nå på välskötta vägar.

Så kan du öka trafiksäkerheten

■ Titta på vägen när du kör

Att köra bil och läsa sms samtidigt är olagligt. Ändå visar studier att **34 procent** av Sveriges bilförare gör det. För bilförare i åldern 18-29 år är motsvarande siffra **46 procent**, alltså nära hälften. Hur gör du?

Om du kör 40 km/h och tittar ner på mobilen i två sekunder hinner du rulla 22 meter helt utan kontroll. Kör du i 90 km/h handlar det om 50 meter, helt utan kontroll.

■ Klipp häcken

Har du en tomt som gränsar till en vägkorsning, se till att dina växter inte är högre än 80 cm. Detta gäller tio meter i vardera riktning.

Vad skulle hända ...

... om vi halverade de korta bilresorna (under 5 km) i Falu kommun?

Jo, en massa saker. Köerna skulle försvinna, luften skulle bli bättre, de allvarliga olyckorna skulle minska, färre parkeringsplatser skulle behövas, vägslitaget skulle minska och fler av oss skulle må bättre.

Läs mer på falun.se, sök på "hållbart resande".

Samtliga partier som är representerade i fullmäktige fick frågan, men alla svarade inte.

Sällskap till skolan

Utanför många av skolorna i kommunen är det mycket biltrafik på mornarna. – En del föräldrar vill allrahelst skjutsa ända fram till skolporten för att det ska kännas tryggt, men då blir det istället farligare för andra barn. Det här är en ond spiral som vi vill bryta, säger **Thomas Sundin**, miljöutredare.

TEXT OCH FOTO: Kerstin Lundin

■ **TEMA: TRAFIK/** Thomas Sundin är säker på att de föräldrar som skjutsar sina barn till skolan bara vill dem väl.

– I och med bilåkandet missar deras barn tyvärr många positiva saker, som att få röra på sig och bli mer självständiga.

Men om jag som förälder är rädd att släppa iväg mitt barn på egen hand, om skolvägen känns otrygg – vad gör jag då?

– Gå med dina barn eller samarbeta med andra föräldrar och turas om att följa barnen till skolan. Det finns många alternativ som är bättre än att skjutsa i bil. Finns det en farlig korsning, ta bilen förbi den men låt barnen gå sista biten. Och när barnen blir större kan de gå själva i sällskap med kompisar.

Vill åka själva

Några som fått lära sig att gå och cykla till förskola och skola från tidig ålder är kusinerna Gunnar Mas, Harald Mas och Frida Tynell i Grycksbo.

De tre cyklar hellre än de åker bil.

Kusinerna är grannar och tar ofta sällskap till Grycksboskolan. Dit tar det ungefär fem minuter att cykla.

Helena Mas är mamma till Gunnar och Harald.

Hon tycker det är bra att sönerna får röra på sig varje dag och säger att de växer med uppgiften.

– De är till exempel bra på att passa tiden. Jag märker att de tar större ansvar när vi inte är med.

På vintern brukar barnen gå istället.

– Då tar det lite längre tid, säger Frida.

Kusinernas mammor säger att de redan från början jobbat för att göra det naturligt för barnen att gå eller cykla till skolan.

– Ibland blir det bil, men oftast cyklar eller går de tillsammans.

Det är också vad de allra helst vill, säger

Gunnar Mas, 9 år, gillar att cykla till skolan. Det gör också Frida Tynell, 10 år, som syns i bakgrunden.

Helena och får medhåll av Frida, Harald och Gunnar:

– Vi vill åka själva, det är bäst!

Föräldransvar

Studier visar att barns cyklande till och från skolan i Sverige nästan halverats sedan mitten av 1990-talet – minskningen ligger på 48 procent.

Thomas Sundin gissar att siffrorna för Falun ser ungefär lika ut.

– Skolan kan göra en del, men framförallt handlar det här om föräldrarna och att de behöver ta sig tid att ge barnen goda vanor. Det är mycket stress idag och många tror att det är snabbast att ta bilen, men det är ett kortsiktigt tänk. ■

/Hållbara resor

- Falu kommun arbetar på olika sätt för att fler ska resa hållbart – det vill säga på ett sätt som är bra för miljö, hälsa och plånbok.

- Att resa hållbart kan vara att gå, cykla eller ta bussen när det är möjligt och bilen bara när du måste

Läs mer: falun.se

"VI VILL ÅKA SJÄLVA, DET ÄR BÄST!"

Frida, Harald och Gunnar

Elcykelprojekt gav mersmak

Antalet elcyklar i Sverige ökar stadigt och det finns många olika förklaringar till att folk tagit elcykeln till sitt hjärta. Till exempel att den är miljövänlig, att den gör det mindre jobbigt att cykla längre sträckor, att det är skönt att komma nära naturen och att cyklingen innebär stor frihet. I många hushåll har elcykeln fått ersätta en andra bil.

TEXT OCH FOTO: Peter Dahlkvist

■ **TEMA: TRAFIK/** Hösten 2015 fick tio Falubor chansen att prova elcykel mellan Grycksbo och Falun i projektet Testresenären. Responsen var övervägande positiv när projektet utvärderades och flera

av deltagarna har nu köpt eller har planer på att införskaffa en egen elcykel.

– Ja, jag var helt lyrisk efter att jag fick låna elcykeln, säger Eva Sens som cyklat mellan hemmet i Grycksbo och jobbet på Falu lasarett.

Har du köpt någon elcykel?

– Ja, det har jag gjort och använder den dagligen. Den jag fick låna från kommunen var inte helt anpassad för mig som ganska liten och kvinna, men den jag har nu är perfekt för mig, säger Eva Sens.

Jon Bylund från Grycksbo var också deltagare i Testresenären:

– För mig som jobbar inne i Falun så funkade det bra. Jag har haft planer ett tag på att köpa en elcykel, men har inte köpt någon än. ■

/Fakta – Elcykel

- Batterierna räcker i standardutförande till cirka fem mil på en laddning (beroende på hur mycket du tar hjälp av elmotorn).
- Elmotorn hjälper bara till när du trampar, till 25 kilometer i timmen.
- 2015 såldes det enligt Cykelfrämjandet cirka 30 000 elcyklar i Sverige. Det mesta pekar på att årets försäljning kommer att öka på den siffran ytterligare.
- Elcyklar kostar från cirka 10 000 kronor och uppåt.

En av deltagarna i elcykelprojektet Testresenären var Eva Sens, som nu köpt en egen elcykel. Eva tycker att cykel med trumphjälp är ett jättebra alternativ till bilen, och färdas dagligen mellan hemmet i Grycksbo och jobbet på Falu lasarett.

Foto: Ulf Palm

UNDVIK BÖTER NÄR DU PARKERAR

Några grundläggande regler

- Du får inte stanna eller parkera så att fara uppstår.
- Du får inte stanna eller parkera så att du hindrar eller stör andra eller i zon med parkeringsförbud.

I de centrala stadsdelarna är parkering ständigt förbjuden om inte annat anges med vägmärke eller annan anvisning på platsen.

Parkera inte i terräng

Inom tätbebyggt område får du inte stanna eller parkera på allmänna platser utanför vägen, till exempel i diken, i skiljeremisor, i parker, i planteringar eller liknande. Det här innebär att du kan få böter om du parkerar bilen så långt ut mot vägkanten att två hjul står utanför den asfalterade ytan.

Zon med datumparkering

Tänk på att datumparkering gäller mellan klockan 00.00 och 16.00 inom det område som begränsas av zontavlor. Datumparkeringen är till för att kunna underhålla gatorna. Det är förbjudet att parkera dag med udda datum på gatusida med udda adressnummer och dag med jämnt datum på gatusida med jämnt adressnummer. Om du parkerar efter klockan 16 kan du redan då förbereda dig och parkera så att du står rätt nästa dygn.

Läs mer om parkeringsregler på transportstyrelsen.se

Tips! Hitta parkeringsplatser i Falun

I parkeringsdelen av Falu-appen kan du se en interaktiv parkeringskarta samt betala din parkering via tjänsten SMS Park.

Appen är gratis och finns för Android och iPhone och laddas ner på **Google Play** eller **AppStore**. Gå till butiken och sök på Falun. Appen innehåller även erbjudanden och information om evenemang.

ETT GOTT LIV PÅ *Herrhagsgården*

”Jag är glad att min farmor bor på Herrhagsgården för där vet jag att hon har det bra”, skriver någon på kommunens Instagramsida. **Herrhagsgården** är det största äldreboendet i Falun, på fem plan med 77 platser. Trots husets storlek är stämningen här både hemtrevlig och välkomnande.

TEXT: Agneta Barle. FOTO: Magnus Stålberg

Enhetscheferna Elisabet Christiansen och Sara Nerpín (Eva Jonsson saknas bilden) i den fina trädgården.

■ **OMVÅRDNAD/** – Jag har inte hunnit lära mig äta surströmming, så jag var inte med på den festen, säger Ingegerd Grip, som bott på Herrhagsgården i drygt tre år. Där var det surströmmingsfest en dag i augusti och veckan innan bjöds de boende en annan våning på kräftska.

Personalen lägger mycket energi på att sätta guldkant på tillvaron för dem som bor här. På midsommar var det fest i den fina trädgården. De boende var uppklädda, spelmän fanns på plats och barn från närliggande förskolor kom och dansade runt majstången. Ingegerd Grip var med och njöt av festen.

– Man måste passa på när de kommer och vill ha med en ut. Det är så roligt med musiken och alla barn.

Ingegerd är 84 år och kom med familjen till Falun från Järbo i Gästrikland som liten flicka. I hela sitt vuxna liv har hon arbetat i en livsmedelsbutik. Hon är en av de 77 som bor på Herrhagsgården, har eget rum på plan sex och säger att hon trivs så bra. Från hennes fönster ser man ut över trädgården som nog är en av de finaste i Falun. Här kan de boende vistas hur mycket de vill. Och det gör de, särskilt under sommarhalvåret.

Fokus på individen

Herrhagsgården kan ge ett stort och lite opersonligt intryck vid första anblicken, men väl innanför dörrarna och när man stigit ur hissen får man en annan bild. Här är lugnt och trivsamt och personalen ser till att var och en får den omsorg som behövs. De som bor här har alla någon form av demensdiagnos. På plan 3 finns också några platser för avlastning och utredning. Alla arbetar utifrån BPSD, ett kvalitetsregister där man utgår från individuell problematik och hittar lösningar tillsammans.

Samarbete

På varje våningsplan arbetar cirka 15 personer, fördelade på dag, kväll och natt. De flesta är utbildade undersköterskor och de som inte är det uppmanas att vidareutbilda sig. Tre enhetschefer ansvarar för sina respektive avdelningar och de samarbetar kring gemensamma frågor. Dagtid arbetar också tre sjuksköterskor och en fritidsledare här. En arbetsterapeut och en sjukgymnast finns vid behov. Till detta kommer nattpersonalen. Elisabet Christiansen är enhetschef på plan 3 och 6 och har varit här i tio år.

– Jag ville göra något annat så jag sa till om från undersköterska till enhetschef. Det har jag aldrig ångrat. Jag trivs med att vara en av tre enhetschefer och vi samarbetar mycket över avdelningsgränserna. Vi stöttar varandra och man har alltid någon att rådfråga.

Personell mångfald

Elisabet Christiansen tycker om att vara nära verksamheten så hon har sitt kontor på plan 6. Även om det administrativa uppgifterna tenderar att öka vill hon behålla den dagliga kontakten med de boende och sin personal. Hon är glad över mångfalden i personalen, de talar hela 19 språk. Även om kvinnorna är i majoritet ökar antalet män. En erfaren undersköterska är Stefan Jansson:

– Jag fastnar inte på kort, säger Ingegerd Grip och skrattar bort en stund med undersköterskan Stefan Jansson. Ingegerd har bott på Herrhagsgården i drygt tre år och de har blivit goda vänner.

"När de säger att de själva skulle vilja bo här när den tiden kommer – då är det ett bra bevis på att vi har en väl fungerande verksamhet."

Elisabet Christiansen

– Det är bra för alla att det blir fler killar som jobbar här. Jag är inne på mitt sjätte år nu och tog chansen att utbilda mig till undersköterska, när jag fick erbjudandet av kommunen.

Stefan Jansson tycker om sitt jobb. Han är kontaktperson för en av de boende och blir då också den som är kontaktlänken med de anhöriga.

– De är mer involverade nu än förr och vill veta vad som händer. Det är ett viktigt jobb att ta hand om äldre människor. Det är det finaste man kan göra. Kan jag bidra till att få dem att må så bra som möjligt de år de har kvar, då är jag nöjd.

Vad krävs för att vara en bra undersköterska?

– Du måste vara lyhörd och uppmärksam på hur varje brukare är och vad hon eller han behöver. Alla är ju så olika så bemötandet är viktigt. Du ska vara flexibel och tycka om människor. Det kan vara tufft ibland men vi har också väldigt roligt, det är härliga människor som bor här. Jag tycker att fler killar borde testa det här jobbet. Det är bra för verksamheten med blandad personal.

Varierat utbud

Varje morgon träffas enhetscheferna och en representant från varje avdelning för att stämma av läget. Även om brukarna bor kollektivt är det viktigt med hemkänslan. Alla har varsitt rum och egen toalett. Personalen finns för deras skull och hjälper dem med allt de behöver. Efter alla morgonbestyr med väckning, tvättning, påklädning och frukost kan man gå ut i trädgården i sällskap med någon i

Fritidsledaren Kicki Westberg lägger sin energi på att göra det lite extra trivsamt för de boende. Hon ligger bakom både midsommarfirande, filmvisning och andra fritidsaktiviteter.

personalen, kanske lyssna på musik eller se på tv. Varje vardag är det alltid någon aktivitet. På anslagstavlan nere i entrén står det:

måndag – Gymnastik, tisdag – Café, onsdag – Bingo, torsdag – Bio. Husets fritidsledare Kicki Westberg brinner för att ge de boende en rolig och meningsfull tillvaro. Ibland blir det musik- eller teaterföreställning.

Saknar Dagens ros

Elisabet Christiansen vet att deras arbete är uppskattat, men hon efterlyser Dagens ros som fanns i tidningarna förr. Där kunde de ofta uppmärksammas av nöjda anhöriga.

– Men det viktiga är att våra boende har ett bra liv här hos oss och att de anhöriga är nöjda, säger Elisabet Christiansen. När de säger att de själva skulle vilja bo här när tiden kommer – då är det ett bra bevis på att vi har en väl fungerande verksamhet.

Ingegerd Grip lyssnar vidare på musiken i mobilen. Hon har precis fått en kaffetår.

– Här har jag service med allting. Jag får god mat och mycket kaffebröd. Risken är väl att jag äter för mycket! Men surströmming tror jag att jag hoppar över även i fortsättningen. ■

Foto: Ulf Palm

Mobiltelefonen – viktigt arbetsredskap för hemtjänsten

Hemtjänsten i Falu kommun har nu gått över till mobil dokumentation, ett arbetssätt där mobiltelefonerna används mer i hemtjänstens arbete. Falun är också först ut i Sverige att använda ett nytt system för mobil dokumentation i hemtjänstens drygt 500 mobiltelefoner. Det innebär att hemtjänstpersonal som är ute hos kund, nu skriver och läser den sociala dokumentationen i telefonen.

■ **OMVÅRDNAD/** – Syftet med det nya systemet är att rätt person ska ha tillgång till rätt information i rätt tid, för att kunden ska få hjälp och stöd av god kvalitet, säger Carina Andersson som är IT-samordnare på omvårdnadsförvaltningen.

En del av det dagliga arbetet

Hemtjänstpersonalen har nyligen genomgått en utbildning i det nya systemet, en så kallad verksamhetsapp. De kommer därför att knappa mer på telefonen när de besöker dig eller din närstående.

– Det är lätt att tro att personalen surfar på nätet eller är ute på Facebook när de håller på med sina telefoner. Vi vill därför berätta att det är ett viktigt arbetsredskap som vi använder allt mer, säger Carina Andersson.

Omvårdnadspersonalen har enligt socialtjänstlagen skyldighet att dokumentera viktiga saker som händer med de personer man hjälper. Dokumentationen är ett sätt för Falu kommun att säkerställa att det är god kvalitet på den hjälp och det stöd som den enskilde får. Det är viktigt att berörd personal känner till den enskildes behov och önskemål. Dessutom behövs dokumentationen för att kunna planera och följa upp den hjälp och det stöd som den enskilde blivit beviljad.

Systemet är enligt Carina Andersson säkert, och det är bara de som besöker respektive kund som kan se informationen. Hemtjänstpersonal som kommer till en kund kan direkt läsa nya anteckningar eller se att kunden av olika orsaker nu behöver en annan typ av hjälp.

Kris och beredskap

HOPPAS PÅ DET BÄSTA, BEREDD PÅ DET VÄRSTA

Frågan är inte om det sker en allvarlig händelse eller en kris, frågan är när. Det kan till exempel handla om en storm, en större olycka, ett längre elavbrott eller förorenat vatten. – Som privatperson kan du inte räkna med att samhället fixar din vardag i ett krisläge. Här har vi alla ett stort eget ansvar, säger Veronica Gustavsson Lidman, Falu kommuns säkerhetssamordnare.

TEXT: Kerstin Lundin. FOTO: Emma Wikblom/Scandinav

■ **SÄKERHET/** En kris, i den här betydelsen, är en allvarlig händelse som drabbar många människor och stora delar av samhället med omfattande konsekvenser.

Krisen kommer ofta oväntat och utan förvarning. Andra gånger kan det vara en mindre händelse som efter hand utvecklas till en kris.

Är du redo?

Tisdag 9 augusti drabbades stora delar av Dalarna av ett elavbrott under några timmar på förmiddagen. För de flesta av oss hann avbrottet inte orsaka några större problem, men vad hade hänt om avbrottet istället inträffat en mörk vinternatt i 20-gradig kyla?

– Då försvinner värmen snabbt och tyvärr är det många som inte är förberedda på en sådan situation. MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, rekommenderar att man som privatperson ska vara rustad för att klara 72 timmar utan exempelvis el och vatten, berättar Veronica.

Prioriteringar

Sveriges krishantering bygger på samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner, landsting, frivilligorganisationer, företag och enskilda.

Falu kommun har ett så kallat geografiskt områdesansvar. Det innebär att kommunorganisationen ska samordna olika aktörer i den egna kommunen före, under och efter en kris.

Johan Perjons, beredskapssamordnare och Veronica Gustavsson Lidman, säkerhetssamordnare.

Har du en öppen spis, kamin eller vedspis hemma blir ett elavbrott inte lika kännbart. I annat fall, behåll värmen så länge som möjligt genom att stänga till alla rum utom det du vistas i.

Dels handlar det om att hantera händelsen, dels om att begränsa konsekvenserna för samhället.

– I en krissituation finns särskilt prioriterade verksamheter och grupper, till exempel våra vård- och omsorgsboenden. Är du frisk och stark behöver du själv ta ansvar för att du har en beredskap för dig och din familj, säger Johan Perjons, Falu kommuns beredskapssamordnare.

Lyssna på radio

Vid en allvarlig händelse eller kris vill många ha information om vad som hänt, när situationen väntas vara löst, vem som kan ge mer information och så vidare.

Problemet är att ett krisläge kan innebära att våra normala informationsvägar, som mobiltelefoner, webbplatser och sociala medier, inte längre fungerar. Det kan bero på ett elavbrott, men det kan också handla om

att systemen blir överbelastade när många söker information samtidigt.

För att kunna klara sin samordnarroll i ett krisläge har Falu kommun tillgång till kommunikationsradiosystemet Rakel, samma system som polis, ambulans och räddningstjänst använder.

När det gäller att nå ut med information till allmänheten har Sveriges Radio P4 ett särskilt ansvar.

– Har det hänt något allvarligt, lyssna på radion och få senaste nytt, tipsar Johan Perjons.

I Falu kommun finns även ett trettiotal så kallade trygghetspunkter. De flesta ligger inne i skolor och i ett krisläge kan de öppnas för att närboende ska kunna få information, hämta vatten och värma sig.

– Men de ersätter inte din privata krisberedskap, dessa lokaler ska bara ses som ett komplement, säger Johan Perjons. ■

Har du det här hemma?

- Fotogenlampa och bränsle, t ex lampolja eller fotogen
- Extra element eller värmare som exempelvis drivs med fotogen.
- Sovsäck, filtar och varma kläder
- Tändstickor
- Stearin- och värmeljus
- Ficklampa med extra batterier
- Dunkar att hämta vatten i
- Husapotek med det viktigaste
- Radio med vev eller solceller eller tillgång till bilradio
- Vevladdare till mobilen
- Hygienartiklar som fungerar utan vatten, till exempel tvättlappar
- Campingkök och bränsle, exempelvis T-röd för spritkök
- Mat som klarar rumstemperatur (ris, pasta, bulgur, nötter, choklad)
- Kontanter
- Papperslista med nummer till anhöriga, grannar, kommunen, räddningstjänsten, elleverantören och sjukvården.

Läs mer på [dinsakerhet.se](https://www.falun.se/dinsakerhet)

Många vinster med utlandsutbyten

Om du är gymnasieelev idag är chansen stor att du får erbjudande om att delta i någon form av utbyte med en skola i ett annat land. Kristinegymnasiet och Lugnetgymnasiet, Faluns två kommunala gymnasieskolor, har en lång tradition av internationella utbyten. – Hos oss är det många som åker utomlands med skolan någon gång under sin studietid, berättar Christel Zedendahl, rektor på Kristinegymnasiet.

TEXT: Kerstin Lundin

■ **SKOLA/** Kristinegymnasiet och Lugnetgymnasiet erbjuder totalt 21 olika program med en rad olika inriktningar.

Christel Zedendahl berättar att utlandsutbyten finns inom så gott som alla program.

– Just i år har vi elever som åker till Nancy i Frankrike, till Madrid i Spanien och till Tilburg i Nederländerna.

Pengarna till resorna kommer från olika fonder och eleverna behöver inte betala något själva utöver fickpengar.

– Det här tycker vi är en viktig rättvisefråga. Dina föräldrars ekonomi ska inte vara avgörande för om du kan delta eller inte, säger Christel.

Foto: Alva Lundin

I maj var franska gymnasieelever från Nancy på besök i Falun. Här har de picknick utanför Kristinegymnasiet tillsammans med sina svenska värdar.

Turista i Falun

I slutet av september åker lärarna Kavitha Berge och Britta Forsling tillsammans med en grupp elever till Nancy i Frankrike.

Eleverna går olika program på Kristinegymnasiet, i olika årskurser, men har det gemensamt att de läser franska.

– Kontakten med skolan i Nancy fick vi först genom ett Comenius-projekt, ett EU-projekt. Nu har samarbetet utvecklats till ett partnerskole-

samarbete mellan oss och en av de andra skolorna i projektet, Jeanne d'Arc Lycée i Nancy.

Ifjol hade vi det första utbytet med Jeanne d'Arc Lycée och nu kör vi för andra gången, berättar Kavitha.

I slutet av maj var de franska eleverna på besök i Falun och bodde då hemma hos sina värdelever.

Under den knappa veckan i Sverige fick de bland annat se Stockholm, turista i Falun med omnejd, vara med

i skolan och på flera kvällsaktiviteter tillsammans med Kristineeleverna.

Växer som människa

Kavitha tycker att en av de stora vinsterna är att de svenska eleverna får möta en annan kultur, testa språket "på riktigt" och märka att de faktiskt klarar sig.

– De växer oerhört mycket av att få testa sina vingar. Det kan ju vara lite läskigt att bo en vecka i en helt främmande familj som inte pratar ens modersmål, men alla elever som jag har haft med i utbyten genom åren har vuxit enormt av det. När man tvingas utanför sin komfort zone så växer man som människa.

Som lärare tycker hon det är värdefullt att få vara med om dessa utlandsutbyten:

– Det är en fantastisk förmån att se hur eleverna utvecklas under utbytet, hur de hanterar olika situationer som dyker upp och hur de knyter vänskapsband med ungdomar från en annan kultur.

Britta Forsling tycker det är extra bra att eleverna som deltar i utbytet kommer från olika klasser och olika program.

– Vi hoppas att det också bidrar till sammanhållningen mellan programmen. ■

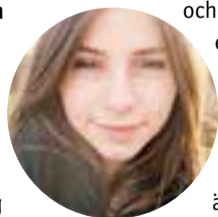
/Louise Valin, 16 år. Nancy, Frankrike

Louise går till vardags på Jeanne d'Arc Lycée i Nancy i Frankrike. Hon deltar i ett utbyte med Kristinegymnasiet och i maj tillbringade hon tillsammans med en grupp elever en vecka i Falun.

■ Vad tyckte du om Falun och Sverige?

Jag tycker jättebra om Sverige och om Falun som jag uppfattar som en varm stad! Här får man vara sig själv. Det spelar ingen roll vad du säger, tycker eller

hur du klär dig. Sedan verkar det som att alla litar på varandra. Jag såg till exempel att många lämnade sina cyklar olåsta.

■ Vad tyckte du om skolan?

Bra! Jag gillade särskilt den fina parken utanför skolan och att det fanns en cafeteria, det har vi inte på min skola. Två saker som är verkligen annorlunda är att det inte ringer in till lektionerna, utan att eleverna förväntas vara mer självständiga.

En annan sak som skiljer är att svenska elever använder lärarnas förnamn. Jag tror det gör att de får en annan relation till sina lärare och att det ger en bra atmosfär i klassrummet. Att använda en lärares förnamn i Frankrike skulle vara så gott som otänkbart.

■ Tror du att du kommer tillbaka till Sverige någon gång?

Absolut! Jag hoppas jag kan komma tillbaka och studera i Sverige – jag älskar detta land. Det skulle verkligen vara ett nöje att komma tillbaka.

/Ida Eriksson Vanemo, 18 år. Falun, Sverige

Ida läser sista året på Humanistiska programmet på Kristinegymnasiet. Ifjol besökte hon Frankrike genom ett utbyte med Jeanne d'Arc Lycée i Nancy.

■ Vad tyckte du om Nancy och Frankrike?

Jag tycker att Nancy var en fantastisk stad för att lära känna ett autentiskt Frankrike. Jag älskar kultur och vi fick besöka museum och en opera, vilket var helt fantastiskt. Fransmännen är mycket trevliga människor. Jag bodde med en fransk student och hans

familj och de behandlade mig mycket bra, jag fick bland annat äta sniglar!

■ Vad tyckte du om skolan?

Den var väldigt annorlunda jämfört med vår. Det fanns en klocka som ringde innan och efter varje lektion. Vi svenska studenter trodde först att det var ett brandlarm! Så knäppt det kan bli... Lärarna var mycket mer stränga och det kändes som att studenterna nästan var rädda

för dem ibland. I skolmatsalen fick eleverna lov att betala för maten och det var extremt högljutt där inne. De flesta eleverna föredrog att gå hem och äta under deras tvåtimmars lunchrast.

■ Tror du att du kommer tillbaka till Frankrike någon gång?

Definitivt! Jag skulle älska att besöka landsbygden någon gång, men då behöver jag nog lära mig franska först!

Pelle Marklund, Linda Norén och Niklas Lind har precis avslutat Falu kommuns första poddinspelning.

Falupodden sätter fokus på näringsliv och andra aktuella ämnen

Nu kan du lyssna på **Falupodden**, en radiosändning som du kan ladda ner och lyssna på i din telefon, dator eller läsplatta. Tanken bakom Falupodden är att diskutera aktuella ämnen som berör Faluborna och ge en bredare bild av vad som händer inom Falu kommun.

TEXT: Peter Dahlqvist. FOTO: Kerstin Lundin

■ **MEDIA/** – Vi vill att det här ska vara ett naturligt val för kommuninnevånarna, där de får en fördjupad bild av vad som händer i kommunen. Vi varvar mjuka frågor med det hårda och vartannat program handlar om entreprenörskap och företagande, säger Niklas Lind, kommunikationschef i Falu kommun. Han är även programledare tillsammans med näringslivsprofilen, och radorösten Pelle Marklund.

Nytt program varje vecka

Varje tisdag kommer ett nytt program och hittills finns det tre avsnitt för dig att lyssna på. De tre programmen handlar om företagsklimatet i kommunen, hur Falu kommun jobbar med mobbing och kränkande särbehandling och dessutom ett intressant företagarpporträtt. Bakom idén med radiosändningar från kommunen finns Niklas Lind och näringslivschef Linda Norén.

Falupodden

En podd-radio-sändning från Falu kommun med ett nytt avsnitt varje vecka. Falupodden lyfter intressanta kommun- och näringslivsfrågor. Du kan ladda ner Falupodden till din smartphone, dator eller surfplatta på falun.se/falupodden eller söka upp vår kanal på exempelvis iTunes eller podcaster.

"VI ÄR BRA PÅ ATT KOMMUNICERA MED TEXT OCH RÖRLIG BILD, NU LYFTER VI ÄVEN IN DET POPULÄRA MEDIET PODDRADIO"

– I Falu kommun har vi väldigt många fantastiska företagare som på olika sätt bidrar till Faluns utveckling. Den här podden gör att vi kan komma på djupet kring några personers företagaresor som man inte kan göra i andra medier eller kanaler. Med podden vill att de som lyssnar ska bli inspirerade av de porträtt vi presenterar. Kanske kan det få någon att våga testa något nytt, säger näringslivschef Linda Norén.

Varför gör kommunen poddradio?

– Vi är bra på att kommunicera med text och rörlig bild, nu lyfter vi även in det populära mediet poddradio, där vi kan gå in lite djupare på vissa frågor. Vi gör inte anspråk på att vara en konkurrent till radiokanaler utan vi vill vara ett komplement för Faluborna, avslutar Niklas Lind. ■

Hitta alternativen till slit-och-släng

Passa på att handla i Falu kommun under vecka 39 (26 september–2 oktober) när butiker och webbbutiker har extra stort fokus på **hållbar handel**.

■ **HÅLLBARHET/** Veckan för hållbar handel, vecka 39, är en aktivitet inom ramen för ”Koll på konsumtion”, ett projekt som Falu kommun driver sedan flera år tillbaka.

Målet med projektet är detsamma som namnet: att Faluborna ska få mer koll på olika konsumtionsfrågor.

Spelar roll

Hållbarhetsveckan handlar om att uppmärksamma vad vi handlar och hur vi handlar – att din konsumtion spelar roll.

Under hållbarhetsveckan visar butikerna upp hållbara varor och tjänster, medan Falu kommun marknadsför kampanjveckan och arrangerar aktiviteter på stan. ■

Närproducerade grönsaker – ett exempel på hållbara varor.

Exempel på hållbara varor och tjänster

- ekologiskt producerade varor
- närproducerade varor (i Dalarna eller max tio mils avstånd till produktionsplats)
- återbrukade varor
- re-designade varor
- återvunnet material i produkter
- socialt ansvarstagande, till exempel Fairtrade
- produkter som håller länge (t ex tio års garanti) och kan återbrukas
- hållbara tjänster som till exempel reparation och re-design

Läs mer

kollpakonsumtion.se

Här finns bland annat en karta som visar vilka butiker som medverkar.

Karl-Olov Nordin, Karl-Erik Enblom och Anna Edström har alla arbetat i daglig verksamhet i 25 år.

DAGLIG VERKSAMHET-VETERANER FIRADE

Innan sommaren uppvaktade socialnämnden ett tjugotal medarbetare inom daglig verksamhet som arbetat i 25 år.

– Vi har en fin daglig verksamhet i kommunen och vi vill fira alla som gör viktiga och bra insatser, konstaterar Christina Knutsson (S), socialnämndens ordförande.

Daglig verksamhet finns på flera platser i kommunen. Här arbetar och träffas personer med någon form av funktionsnedsättning.

Verksamheten är anpassad utifrån deltagarnas behov och förmåga. Några arbetar till exempel med parkskötsel eller tillverkning, andra skapar olika slags hantverk.

– Utan daglig verksamhet skulle många bli sittande hemma, så det är en jätteviktig verksamhet och från kommunens sida uppskattar vi verkligen de insatser som alla medarbetare gör, säger Christina Knutsson.

/Kalendariet: Oktober–november

Foto: Lars-Gunnar Svärd

Foto: Magdalena Forsberg

Foto: Per Hagdahl

Foto: Lars-Gunnar Svärd

Oktober/

1	Hackmora MTB-Uphill. Perhansbodarna, Sågmyra	8	Slaggatans dag. Falu centrum.	21	Eva Dahlgren. Magasinet
1	POPPIX – Stödkonsert för RIA-stugan. Lugnetkyrkan	9	Folk o Rövare i Kamomilla Stad. Kulturhuset tio14	21	The Legends – Celebration Tour. Lugnetkyrkan
2	Hackmora Bergslopp. Perhansbodarna, Sågmyra	15	Bind en höstkrans. Stabergs bergsmansgård	27	Larz-Kristerz In Concert. Kulturhuset tio14
4–8	Internationell matmarknad. Centrala Falun	15–16	Daladubbeln 2016. Fernviken	29–30	Höstlov vid Falu gruva
5	Fröodlingskurs. Stabergs bergsmansgård	15	Robert Wells Trio. Kulturhuset tio14	29	Det du inte såg. 29 okt–29 november. Dalateatern
8	Live på bio – Tristan och Isolde (Wagner). Kulturhuset tio14	15	Ole Børud. Lugnetkyrkan	29	Bäst Före/Parasta Ennen. Enmanskomedi med Ilmari Saarelainen. Dalateatern

November/

1–5	Höstlov vid Falu gruva	12	Äta själv. Barnteater. Kulturhuset tio14	26	Dalasinfoniettan – Lärlingens mästare. Kristine kyrka
1–6	Cirkus Cirkör – Limits. Kulturhuset tio14	12	Bethovens femma. Kristinehallen	26–27	Jul på Staberg. Stabergs bergsmansgård
3	Tjejkväll. Centrala Falun	18	Linda Gail Lewis. Rockkonsert. Hedenborg	27	Skylltsöndag i Falun
4	Kultursoppa – Elvis Presley samt lite Johnny Cash. Dalateatern	19	En hyllning till ABBA – Volume 2. Kristinehallen	27	Återbruksfest. Magasinet, Falun.
9–10	Dalasinfoniettan – Mozarts Requiem. Kristinehallen	24	Mikael Wiehe. Kulturhuset tio14	29	Mors Dag på Dikarbacken

Känner du din kommun?

Foto: Falu kommun

Om du fortsätter den här vägen några kilometer kommer du till en plats som många gillar att besöka vintertid. Vet du vad den heter?

■ **TÄVLING/** Skicka svaret på ett vykort till: **Vårt Falun, Kommunikationskontoret, 791 83 Falun** eller mejla redaktionen@falun.se

Vi vill ha ditt svar senast **1 november**. Tre vinnare belönas med ett presentkort på 200 kr hos Visit Södra Dalarna – vinsten kommer med posten. Rätt svar och namn på vinnarna presenteras i nästa nummer av Vårt Falun.

Foto: Magdalena Forsberg

Vinnare

Bilden i förra numrets tävling visade Ernst Rolf-statyn som står i Hästparken, Elsborg. Tack för alla rätta svar! Vinnare denna gång:

- Anders Karlsson
- Kristina Sterio
- Erika Hallin

Grattis – vinsterna kommer med posten.

Gilla oss!

■ **FACEBOOK/** Visste du att Falu kommun har en officiell Facebook-sida? Det har vi haft sedan 2009. Här hittar du information och kan ställa frågor. Gå gärna in och gilla oss – facebook.se/falukommun Flera förvaltningar, fritidsgårdar och projekt har även egna Facebook-sidor. För mer information, se falun.se/socialamedier.

Kalendariet visar ett axplock av allt som händer runt om i kommunen. Vissa evenemang ges vid flera tillfällen. Vi reserverar oss för ändringar och eventuella felskrivningar. Detaljer och tider hittar du hos Visit Södra Dalarna på Trotzgatan 10–12 eller www.visitsodradalarna.se. För biljetter till flera av evenemangen, tfn 0771-62 62 62.

Nästa nummer kommer i december. Nyhetstips: redaktionen@falun.se eller tfn 023-827 22!